

Midden-Amerikaanse wesp bij bijenhôtels

Pieter van Breugel, EIS Kenniscentrum Insecten

De Mexicaanse zwartsteel (*Isodontia mexicana*) is een langsteelgraafwesp (Specidae) die enkele tientallen jaren geleden per ongeluk uit het midden van Amerika ingevoerd is in het Middellandse Zeegebied. Sindsdien is een opmars naar het noorden in gang gezet.

Vindplaatsen van de Mexicaanse zwartsteel.

Links: De Mexicaanse zwartsteel met (midden) haar prooi: een vrouwelijke zuidelijke boomsprinkhaan die haar linker achterpoot en beide antennes mist. Rechts: Inkijkje in twee broedcellen van de Mexicaanse zwartsteel die volgepakt zitten met verlamde boomsprinkhanen. (Foto's: Pieter van Breugel)

In ons land is ze voor het eerst in 2010 vastgesteld, in Sint-Michielsgestel. Daarna is de soort nog enkele keren waargenomen, met name in Noord-Brabant, maar ook één vondst op de Veluwe. De verwachting is dat de uitbreiding gestaag door zal gaan. Omdat deze wesp ook van bijenhôtels gebruik maakt (gangdiameter ongeveer 9 mm), is de opmars mogelijk goed te volgen door op te letten in tuinen en andere plekken waar deze hotels zijn geplaatst. Waarnemers worden dan ook aangespoord om waarnemingen via de gangbare invoerportalen door te geven. De Mexicaanse zwartsteel is een schrikachtige wesp, die soms lastig te benaderen of fotograferen is. De volwassen wespen kunnen vooral waargenomen worden in de maanden juli en augustus (maar waarnemingen in juni en september zijn ook mogelijk) bij insectenhôtels en op bloemen zoals munt, guldenroede, rode duizendknoop en venkel.

De Mexicaanse zwartsteel is vrij gemakkelijk te herkennen, ook vanaf foto. Het dier is geheel zwart, is groot (ca. 3 cm), heeft een lange dunne achterlijfsteel die enigszins naar beneden is gebogen en heeft een blauw metallic weerschijn op de vleugels.

Het gedrag is opvallend. De zwartsteel zoekt vooral zuidelijke boomsprinkhanen (*Meconema meridionale*), zowel mannelijke als vrouwelijke. Ook een enkele inheemse boomsprinkhaan (*Meconema thalassinum*) wordt als prooi aangevoerd. Niet zelden worden van de door een steek verlamde prooien de antennes afgebeten. De graafwesp vervoert de sprinkhanen vliegend, waarbij ze de antennes(stompjes) tussen haar kaken klemt en het lijf ondersteunt met haar poten. Recente observaties van de nestgangen laten zien dat deze langsteelgraafwesp wat betreft sprinkhanen vier (volwassen) tot elf (nimfen) per broedcel aanvoert. De broedcellen worden gescheiden door strobundeltjes gemaakt van met de kaken bewerkte lange (tot wel 20 cm) grassprietjes. Op de als eerste of tweede aangevoerde sprinkhaan wordt een wat gebogen langwerpige ei gelegd. De uitgekomen wespelarven hebben dan voldoende voedsel ter beschikking. Er worden, afhankelijk van de lengte van de nestgang meerdere broedcellen achter elkaar aangelegd. De nestgang wordt uiteindelijk afgesloten met verse of verdroogde grashalmen. Het is spectaculair om de wesp die naar het nest te zien brengen. De wespen zijn soms minuten lang bezig om het gras te verwerken.

De Mexicaanse zwartsteel heeft zich definitief in ons land gevestigd, mogelijk als gevolg van de klimaatverandering. Ditzelfde geldt voor haar voornaamste prooi, de zuidelijke boomsprinkhaan, die zich bij ons al een flink aantal jaren langer zeer succesvol voortplant, maar ook een immigrant is, die hier zelfs vleugelloos kon komen door zich door de mens te laten vervoeren. Beide nieuwkomers hebben nu hun plekje veroverd. De Mexicaanse zwartsteel is geen concurrent van onze eigen langsteelwespen, want dat zijn groundbewonende soorten, die geen sabelsprinkhanen meebrengen om in hun nest te leggen. Hoe vaak de zwartsteel ook onze inheemse boomsprinkhaan als prooidier gebruikt is nog onderwerp van studie. Deze sprinkhaansoort is als volwassen dier wel gevleugeld, in tegenstelling tot de zuidelijke boomsprinkhaan. Om een en ander te achterhalen zijn waarnemingen en foto's zeer welkom.

Mexicaanse zwartsteel brengt een verdorde grashalm naar een nestgang. (Foto: Pieter van Breugel)

Onbehaarde apen

Onbehaarde Apen is de wekelijkse wetenschapspodcast van NRC, waarin kleine ontdekkingen, wilde theorieën, wereldschokkende inzichten en alles wat daar tussenin zit aan bod komen. In de podcast van 2 mei 2018 “Waarom moet de exoot dood?” staan exoten centraal. Terugluisteren kan via: podcastluisteren.nl/ep/Onbehaarde-Apen-7-Waarom-moet-de-exoot-dood